

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Regulation 98 of the Supreme Insurance Council and Additional Coverages of Employer's Liability Insurance: Ambiguities and Solutions

Zahra Asadi^{1,*}, Medrick Pirsaeheb²¹ Assistant Professor, Department of Private and Islamic Law, Faculty of Law and Political Science, Shiraz University, Shiraz, Iran.² PhD Graduate, Department of Environmental Law, Faculty of Environment and Energy, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 29 July 2025

Final revision: 29 October 2025

Accepted: 17 November 2025

Early online access: 17 November 2025

Published: 1 April 2026

Keywords:

*Ambiguities of regulation No. 98 of the supreme**Insurance council**Liability insurance employer**Employees**Additional coverages*

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: Employer's liability insurance, which provides coverage for employers against legal liability for bodily injuries or deaths sustained by employees during the course of employment, is one of the most important fields of liability insurance in Iran's insurance system. Given its significant role in compensating for work-related injuries and protecting employee rights, the development of clear and comprehensive regulations in this area has consistently been a priority for regulatory bodies. In line with this, the High Council of Insurance, in its meeting dated October 9, 2019 (17 Mehr 1398, Persian calendar), and in accordance with Article 17 of the Law on the Establishment of the Central Insurance of Iran and Insurance Operations, approved the "General Terms and Conditions of Employer's Liability Insurance" under Regulation No. 98, consisting of 24 articles and 2 notes. This regulation was drafted with the aim of updating, clarifying, and standardizing the previous provisions, and it replaced the former Regulation No. 80, which had faced various criticisms and ambiguities in practice over the years. Although Regulation No. 98 represents an attempt to address the shortcomings and ambiguities of its predecessor, comparative analyses, expert opinions, and practical experiences in the insurance industry indicate that it still faces conceptual, operational, and legal challenges. These challenges include the lack of precise definitions for key terms, unclear delineation of responsibilities, and legal gaps in the compensation process, which can limit the regulation's effectiveness in practice. Accordingly, the main objective of this study is to conduct a critical and analytical review of Regulation No. 98 and the insurance policies derived from it, with a focus on identifying the existing gaps, deficiencies, and practical challenges. The study also aims to propose reform strategies and policy recommendations to enhance the technical and legal performance of this branch of liability insurance. Through legal analysis, insurance theory, and empirical observations, this research seeks to contribute to the systematic improvement of current regulations and to support the advancement of employer's liability insurance services in Iran.

METHODS: This research adopts a descriptive-analytical approach, relying on library resources. First, the provisions of regulation 98 and additional coverages are reviewed. Then, through content analysis of these provisions, the main shortcomings and flaws are identified.

FINDINGS: The employer's civil liability insurance policy, in terms of its general conditions, is clearly subject to the provisions of Regulation No. 98 of the Supreme Insurance Council, which is recognized as the primary authority for regulating and defining related rules. This regulation, enacted with the aim of resolving ambiguities and amending the deficiencies of Regulation No. 80, despite efforts made to enhance the clarity and effectiveness of the provisions, still contains certain ambiguities and differing interpretations among stakeholders, including policyholders, insurers, and judicial authorities. These ambiguities mainly arise from some vague coverages or imprecise expressions, which have resulted in a lack of uniform and consistent interpretation regarding the rights and obligations of the parties to the insurance contract. This situation has, to some extent, led to legal and technical disputes between the parties and, in certain cases, dissatisfaction and uncertainty concerning the operation of the insurance policy. From this perspective, a more comprehensive and in-depth revision of Regulation No. 98 of the Supreme Insurance Council is increasingly necessary to eliminate ambiguities, facilitate more effective interactions, streamline legal processes, and enhance stakeholder satisfaction. In this revision, it is essential to utilize the expertise of legal, insurance, and industry specialists to not only clarify the provisions more precisely but also establish clear implementation frameworks and dispute resolution mechanisms to prevent recurrence of previous issues.

CONCLUSION: Regulation No. 98 of the High Council of Insurance, as a key document governing employer's liability insurance, requires fundamental revision and reform to more comprehensively and accurately address the evolving and complex needs of the insurance market. The conducted reviews indicate that certain coverages and provisions of the regulation, due to ambiguities in definitions and coverage scope, have led to varied and sometimes contradictory interpretations among policyholders and insurance companies. This situation not only reduces the satisfaction and trust of stakeholders but also has caused legal disputes in some cases. In response to these challenges, several supplementary coverages have been introduced to better cover risks and specific needs of policyholders, however, this measure alone is insufficient. Therefore, a comprehensive revision of the regulation with a critical and participatory approach, incorporating the views of experts, policyholders, and other stakeholders, appears essential. Such a revision can pave the way for improving insurance processes, increasing transparency, and enhancing the quality of services in the field of employer's liability insurance.

*Corresponding Author:

Email: Zahra.asadi55@saadi.shirazu.ac.ir

Phone: +98 7154233487

ORCID: 0009-0001-4139-2325

DOI: 10.22056/ijir.2026.02.04

مقاله پژوهشی

آیین‌نامه ۹۸ شورای عالی بیمه و پوشش‌های اضافی بیمه مسئولیت کارفرما: ابهامات و راهکارها

زهراسدی^{۱*}، مدیریک پیرصاحب^۲

^۱ استادیار، گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

^۲ دانش‌آموخته دکتری، گروه حقوق محیط‌زیست، دانشکده محیط‌زیست و انرژی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

چکیده:

پیشینه و اهداف: شورای عالی بیمه در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۱۷ در اجرای ماده ۱۷ قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری، «شرایط عمومی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان» را مشتمل بر ۲۴ ماده و ۲ تبصره تصویب کرد. این آیین‌نامه با هدف یکسان‌سازی مقررات این بیمه‌نامه تدوین شده است. هرچند آیین‌نامه یادشده سعی بر رفع ابهامات آیین‌نامه شماره ۸۰ داشته و از تاریخ ابلاغ جایگزین این آیین‌نامه شده است؛ باوجوداین، مستلزم بررسی انتقادی است. هدف از این پژوهش، شناسایی خلأهای موجود در آیین‌نامه شماره ۹۸ و بیمه‌نامه مرتبط و ارائه راهکارهایی برای رفع آن‌ها، به‌منظور ارتقای عملکرد این رشته بیمه‌ای است.

روش‌شناسی: این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای انجام شده است.

یافته‌ها: بیمه‌نامه مسئولیت مدنی کارفرما از حیث شرایط عمومی، تابع مفاد آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه بوده و درعین‌حال مستند به قوانین و مقررات جاری کشور است. آیین‌نامه مزبور که با هدف رفع ابهامات و اصلاح آیین‌نامه شماره ۸۰ صادر شده، همچنان در موارد متعددی از جمله تعریف دقیق اصطلاحات کلیدی، فرایند جبران خسارت و ... دارای ابهامات و برداشت‌های تفسیری متفاوت در میان ذی‌نفعان است. این امر در برخی موارد به بروز اختلاف نظر میان بیمه‌گذاران و بیمه‌گران و نیز نارضایتی آن‌ها منجر شده است. ازاین‌رو، شایسته است موارد مزبور در فرایند بازنگری و اصلاح آتی این آیین‌نامه مورد توجه و مذاقه قرار گیرد.

نتیجه‌گیری: آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه، به‌عنوان یک سند کلیدی حاکم بر بیمه مسئولیت کارفرما، مستلزم بازنگری و اصلاح است تا به‌طور جامع‌تر و دقیق‌تر به نیازهای در حال تحول و پیچیده بازار بیمه پاسخ دهد. بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که برخی بندها و مفاد آیین‌نامه، به‌دلیل ابهام در تعاریف و دامنه پوشش، به تفاسیر متنوع و گاه متناقض بین بیمه‌گذاران و شرکت‌های بیمه منجر شده است. در پاسخ به این چالش‌ها چندین پوشش الحاقی یکسان برای پوشش بهتر ریسک‌ها و نیازهای خاص بیمه‌گذاران و ایجاد رویه‌ای مشابه بین بیمه‌گران معرفی شده است. بااین‌حال، این اقدام به‌تنهایی کافی نیست و بازنگری جامع آیین‌نامه با رویکردی انتقادی و مشارکتی، با در نظر گرفتن نظرات کارشناسان، بیمه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان، ضروری به نظر می‌رسد.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله:

دریافت: ۷ مرداد ۱۴۰۴
بازنگری نهایی: ۷ آبان ۱۴۰۴
پذیرش: ۲۶ آبان ۱۴۰۴
زودآیند: ۲۶ آبان ۱۴۰۴
انتشار: ۱۲ فروردین ۱۴۰۵

کلمات کلیدی:

ابهامات آیین‌نامه شماره ۹۸
شورای عالی بیمه
بیمه مسئولیت مدنی
پوشش‌های الحاقی
کارفرما
کارکنان

*نویسنده مسئول:

ایمیل: Zahra.asadi55@saadi.shirazu.ac.ir

تلفن: +۹۸ ۷۱۵۴۲۳۳۴۸۷

ORCID: 0009-0001-4139-2325

DOI: 10.22056/ijir.2026.02.04

توجه: مدت‌زمان بحث و انتقاد برای این مقاله تا ۱ جولای ۲۰۲۶ در وب‌سایت IJIR در «نمایش مقاله» باز است.

این بخش به تبیین ابعاد گوناگون نظری و حقوقی حاکم بر بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، در پرتو آیین نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه، می‌پردازد.

تعریف مسئولیت مدنی در حقوق ایران

بیمه مسئولیت کارفرما، در هسته خود، بر مفهوم مسئولیت مدنی استوار است. مسئولیت مدنی عبارت است از التزام و تعهد قانونی شخص به جبران ضرر و زیانی که در نتیجه عمل مستند به او به دیگری وارد شده است (باریکلو، ۱۳۸۵). البته زمانی شخص، متعهد به جبران خسارت دیگری است که این خسارت عرفاً منسوب به وی بوده و شخص هیچ حق مشروعی در اضرار به غیر نداشته باشد (یزدانیان، ۱۳۸۶).

مبنای حقوقی مسئولیت مدنی کارفرما: بیمه نامه مسئولیت کارفرما در درجه اول، پوشش دهنده مسئولیت مدنی ناشی از تقصیر کارفرما یا کارکنان او در حین انجام وظیفه است (حسینی نژاد، ۱۳۸۹). این بیمه نامه، کارفرما را در برابر ادعاهای کارمندی که معتقدند کوتاهی کارفرما به آسیب جسمی یا روحی آن‌ها منجر شده است، حمایت می‌کند.

تمایز بیمه مسئولیت کارفرما با بیمه حوادث کارگری (تأمین اجتماعی)

بیمه حوادث کارگری یک نظام حمایتی اجتماعی مبتنی بر اصل مسئولیت مطلق کارفرما در قبال حوادث ناشی از کار است و ربطی به اثبات تقصیر کارفرما ندارد. تعهدات تأمین اجتماعی جنبه حمایتی دارد و در چهارچوب قانون کار و تأمین اجتماعی تعریف می‌شود (نعیمی و صداقت، ۱۳۹۱).

بیمه مسئولیت کارفرما: این بیمه مکمل است و فقط زمانی وارد عمل می‌شود که مسئولیت مدنی ناشی از تقصیر کارفرما (یا نمایندگان او) در دادگاه یا مراجع قانونی اثبات شود.

مبنای قانونی حاکم بر تصویب آیین نامه‌های مربوط به بیمه مسئولیت کارفرما

قانون تأسیس بیمه مرکزی و بیمه‌گری (مصوب ۱۳۵۰): مهم‌ترین مبنای قانونی، ماده ۱۷ این قانون است که مقرر می‌دارد: شورای عالی بیمه مرکب از افراد ذیصلاح، وظیفه دارد شرایط عمومی و طرز اجرای بیمه‌نامه‌هایی را که تنظیم و تصویب می‌کند، به‌نجوی که از منافع عمومی و بیمه‌گذاران حمایت شود، تعیین و ابلاغ کند. این ماده اساس اختیارات شورا در تدوین آیین نامه‌هایی چون ۸۰ و ۹۸ را فراهم آورده است.

بررسی انتقادی آیین نامه ۸۰ (آیین نامه قبلی)

پیش از تصویب آیین نامه ۹۸، آیین نامه ۸۰ چهارچوب اصلی بیمه مسئولیت کارفرما بود. این آیین نامه در طول زمان دچار فرسودگی

در دهه‌های اخیر، گرایش نظام‌های حقوقی به سمت جبران حداکثری خسارات، به‌ویژه در زمینه حوادث ناشی از کار افزایش یافته است (بادینی و همکاران، ۱۳۹۵). این روند کارفرمایان را بر آن داشته است که تمام یا بخش عمده ریسک‌های ناشی از چنین حوادثی را با تهیه بیمه نامه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، به بیمه‌گران منتقل کنند (خدابخشی و عظیمی، ۱۳۹۶).

«بیمه مسئولیت» قراردادی است که به موجب آن، بیمه‌گر در برابر دریافت حق بیمه، تعهد می‌کند در صورت تحقق مسئولیت بیمه‌گذار، خسارات وارد شده از سوی او را جبران کند. موضوع این بیمه، تأمین و جبران خساراتی است که بر اثر تقصیر، خطا یا فعالیت‌های مخاطره‌آمیز فرد، به دیگران وارد می‌شود و شخص مقصر، مسئول و ملزم به جبران خسارات وارده به زیان دیده است (ملائکه پور شوشتی، ۱۳۹۴). در گذشته، شرایط عمومی بیمه نامه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، توسط شرکت‌های بیمه به‌طور مستقل تدوین می‌شد که به تفاوت‌های فاحش میان شرایط بیمه‌نامه‌ها می‌انجامید. در سال ۱۳۹۱، «آیین نامه شماره ۸۰» در شورای عالی بیمه تصویب شد تا به این وضعیت نظم بخشد. متعاقباً در ۱۳۹۸/۰۷/۱۷، شورای عالی بیمه، در اجرای ماده ۱۷ قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری، «شرایط عمومی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان» را مشتمل بر ۲۴ ماده و ۲ تبصره به تصویب رساند و این آیین نامه جایگزین آیین نامه شماره ۸۰ شد.

این بیمه نامه افزون بر پوشش مسئولیت مدنی کارفرما، شامل پوشش‌های تکمیلی خاصی نیز هست. در سال ۱۳۹۹، بیمه مرکزی در اجرای بند ۱۱ ماده ۲ آیین نامه یادشده، با هدف یکسان‌سازی کلوزهای تکمیلی، ۱۱ فقره پوشش اضافی را به شرکت‌های بیمه ابلاغ کرد و مقرر شد که این موارد به‌صورت یکسان در بیمه‌نامه‌ها درج شوند؛ امری که اکنون اغلب شرکت‌های بیمه رعایت می‌کنند. پس از آن، سندیکای بیمه‌گران نیز پیشنهادهایی برای پوشش‌های الحاقی جدید ارائه کردند (نامه شماره ۱۴۰۰-۲۵۶ مورخ ۱۴۰۰/۰۲/۰۴ معاون سندیکای بیمه‌گران ایران به مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی و امور فنی بیمه مرکزی ج.ا.ا) که در مقاله به معرفی آن‌ها می‌پردازیم. این اقدامات نشان‌دهنده تلاش مستمر برای سازگاری بیمه‌نامه با پیچیدگی‌های نوین کسب و کار و توسعه دامنه حمایتی بیمه‌نامه است. این به‌روزرسانی‌ها عمدتاً در جهت یکسان‌سازی و شفاف‌سازی تعاریف و شرایط بیمه‌نامه‌های سابق صورت گرفته است.

با وجود این اصلاحات ساختاری، تحلیل رویه اجرایی حاکی از آن است که این آیین نامه، به‌ویژه در تفسیر دقیق حدود مسئولیت بیمه‌گر، همچنان با ابهامات قانونی و حقوقی بنیادین مواجه است. این ابهامات غالباً به بروز اختلاف نظر بین بیمه‌گذار، بیمه‌گر و زیان دیده در فرایند جبران خسارت منجر می‌شود. لذا، مسئله اصلی این پژوهش، تبیین و شناسایی دقیق ابهامات ساختاری و حقوقی نهفته در آیین نامه ۹۸ و پوشش‌های اضافی مرتبط با آن، به‌منظور ارائه راهکارهای سیاستی منسجم به‌منظور رفع این تعارضات عملی است.

مقرراتی شد. آیین نامه یادشده از یکسان سازی کافی برخوردار نبود و شرکت ها شرایط عمومی متفاوتی را به کار می بردند.

آیین نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه (سند اصلی)

آیین نامه شماره ۹۸ به منظور رفع نواقص قبلی و ایجاد شفافیت بیشتر تدوین و ابلاغ شد. هدف اصلی این آیین نامه، فراهم آوردن چهارچوب قراردادی استاندارد و واحد برای همه شرکت های بیمه بود تا ریسک های عملیاتی شرکت ها همگون شود و امکان مقایسه و نظارت بهبود یابد.

پوشش های الحاقی ابلاغ شده

در پی ابلاغ آیین نامه ۹۸ و در راستای استانداردسازی پوشش های الحاقی این بیمه نامه، بیمه مرکزی به ابلاغ کلوزهایی اقدام کرد که باید در بیمه نامه ها لحاظ شوند و بیمه گذار در صورت تمایل با پرداخت حق بیمه بیشتر، به خرید آن ها اقدام کند.

مروری بر پیشینه پژوهش

تحقیقات متعددی در حوزه بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان، هم از منظر حقوقی و هم اقتصادی، صورت پذیرفته است. این پژوهش ها را می توان در دو دسته کلی طبقه بندی کرد: (الف) مبانی نظری مسئولیت و تحلیل آیین نامه پیشین؛ و (ب) بررسی های اخیر در خصوص آیین نامه شماره ۹۸.

(الف) مطالعات مرتبط با مبانی نظری و آیین نامه پیشین

مبانی نظری مسئولیت مدنی و انتقال ریسک به بیمه گر در پژوهش های حقوقی متعددی مورد توجه قرار گرفته است (باریکلو، ۱۳۸۵؛ بهرامی احمدی، ۱۳۹۳). این آثار در زمینه نظری تقصیر و مسئولیت مدنی و همچنین تحلیل های مربوط به انتقال ریسک به بیمه گر (کاتوزیان و ایزانلو، ۱۴۰۲)، بستر حقوقی لازم برای درک تعهدات بیمه گر را فراهم می سازند.

علاوه بر آن، آیین نامه شماره ۸۰ شورای عالی بیمه (مصوب ۱۳۹۱) که چهارچوب پیشین بیمه نامه مسئولیت کارفرما را تشکیل می داد، بررسی شده است. برای نمونه، در مقاله «تحلیل اقتصادی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان با تأکید بر آیین نامه شماره ۸۰ شورای عالی بیمه»، تعهدات طرفین بر اساس این آیین نامه نقد شده است (خدابخشی و عظیمی، ۱۳۹۶). این مطالعه عمدتاً بر معرفی و تحلیل چهارچوب های قانونی موجود متمرکز بوده و فاقد رویکرد انتقادی نسبت به ابهامات اجرایی ناشی از تفسیر مقررات است.

در سطح بین المللی نیز، بیمه مسئولیت کارفرما مورد توجه پژوهشگران بوده است. مطالعاتی در کشورهای توسعه یافته نشان می دهد که مقررات بیمه مسئولیت کارفرما و پوشش حوادث شغلی همواره در حال توسعه و به روزرسانی است (Harrington & Niehaus, 2004; Rejda & McNamara, 2021; Vaughan & Vaughan, 2014). درعین حال بهبود پوشش های تکمیلی، استانداردسازی قراردادها و

تعیین دقیق مسئولیت ها، نقش کلیدی در کاهش اختلافات و افزایش رضایت کارکنان، کارفرمایان و بیمه گران دارد.

(ب) مطالعات مرتبط با آیین نامه شماره ۹۸ و شکاف تحقیقاتی

با وجود گذشت چند سال از تصویب آیین نامه شماره ۹۸ (جایگزین آیین نامه ۸۰)، منابعی که مستقیماً به نقد و تحلیل ساختار، تعاریف و ابهامات این آیین نامه بپردازند، محدود است و ورود عمیق به ماهیت حقوقی و تفسیری این تغییرات به ندرت دیده می شود. مرور ادبیات موضوع نشان می دهد که خلأ تحقیقاتی واضحی در خصوص تحلیل دقیق و سیستمی ابهامات حقوقی، تعریفی و عملیاتی در اجرای آیین نامه شماره ۹۸ وجود دارد. پژوهش حاضر با تمرکز بر شناسایی این ابهامات، قصد دارد این شکاف تحقیقاتی را پر کرده، به غنای دانش تخصصی در این حوزه کمک کند.

روش شناسی پژوهش

در رشته حقوق که ماهیتی نظری دارد، روش توصیفی-تحلیلی یکی از مناسب ترین روش های تحقیق به شمار می رود. در این مقاله با استفاده از روش یادشده به بررسی مفاد آیین نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه پرداخته و کاستی ها و نارسایی های آن شناسایی و در این مسیر از منابع کتابخانه ای نیز بهره گرفته شده است.

نتایج و بحث

۱- پوشش های اضافی بیمه نامه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان

در این بخش ابتدا ۱۱ پوشش های اضافی بیمه نامه یادشده که صریحاً به تأیید بیمه مرکزی رسیده و از سوی این نهاد به شرکت های بیمه ابلاغ شده است و همچنین به پوشش های تکمیلی دیگری اشاره می شود که مورد نیاز بیمه گذاران بوده و پس از ابلاغ ۱۱ شرط الحاقی، توسط سندیکای بیمه گران ایران به شرکت های بیمه ابلاغ شده است.

(الف) پوشش های اضافی ابلاغ شده به شرکت های بیمه از جانب بیمه مرکزی

در گذشته تعداد کلوزهای تکمیلی مندرج در بیمه نامه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان که از شرکت های مختلف بیمه صادر می شد، متفاوت بود. اما در سال ۱۳۹۸ بیمه مرکزی، با استناد به بند ۱۱ ماده ۲ آیین نامه ۹۸ شورای عالی بیمه، ۱۱ فقره پوشش اضافی واحد به شرکت های بیمه ابلاغ کرد. این پوشش های اضافی عبارتند از:

- پوشش حوادث ناشی از وسایل نقلیه موتوری^۱

- پوشش جبران هزینه های پزشکی^۲

۱. به موجب این پوشش، جبران خسارت های وارده به کارکنان ناشی از حوادث وسایل نقلیه موتوری زمینی که براساس رأی مراجع ذیصلاح در شمول تعهدات موضوع قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه و صندوق تأمین خسارت های بدنی نباشد و مسئولیت بیمه گذار در بروز حادثه محرز شده است، متناسب با درصد مسئولیت وی، تحت پوشش است.

۲. به موجب این پوشش، هزینه های پزشکی موضوع این بیمه نامه در صورتی که مشمول تعریف بند ۶ ماده ۲ آیین نامه نباشد و مطابق رأی مراجع قضایی بیمه گذار محکوم به پرداخت آن نشده باشد، براساس صورتحساب های معتبر ارائه شده، تحت پوشش است.

و اگر این مهم به درستی مورد توجه قرار نگیرد، نیازهای واقعی بیمه‌گذاران تأمین نمی‌شود. ۱۱ شرط الحاقی یادشد نیازهای بیمه‌گذاران بیمه‌نامه مسئولیت کارفرما در قبال کارکنان را در عمل تأمین نمی‌کرد. این موضوع باعث شد که سندیکای بیمه‌گران ایران طی نامه‌ای پیشنهادهایی برای تکمیل کلوزهای تکمیلی جدید به بیمه مرکزی ارائه کند^{۱۰} و از بیمه مرکزی بخواهد که در صورت مخالفت با هریک از این پوشش‌ها، نارضایتی خود را اعلام دارد و در غیر این صورت، فرض بر عدم مخالفت آن سازمان با پوشش پیشنهادی بوده و سندیکا پس از گذشت مدت‌زمان متعارف، چند شرط پیشنهادی دیگر را نیز به شرکت‌های بیمه ابلاغ خواهد کرد. با توجه به عدم مخالفت بیمه مرکزی و گذشت بیش از ده روز از زمان ارسال نامه سندیکا به بیمه مرکزی، پوشش‌های ذیل نیز به بیمه‌گران ابلاغ شد. در ذیل به بیان پوشش‌های مذکور پرداخته می‌شود.

- مسئولیت بیمه‌گذار در قبال کارکنان عوامل اجرایی مطابق بند ۳ ماده ۲ آیین‌نامه ۹۸ شورای عالی بیمه مصوب ۱۳۹۸^{۱۱} بیمه‌گذار می‌تواند مسئولیت خود و در صورت لزوم، عوامل اجرایی خود را در قبال کارکنان تحت پوشش قرار دهد؛ با این حال، در عمل ممکن است بیمه‌گذار پوشش بیمه‌ای برای مسئولیت عوامل اجرایی در قبال کارکنان خود خریداری نکند، ولی این مسئولیت برای بیمه‌گذار وجود دارد که در صورت بروز حادثه برای کارکنان عوامل اجرایی، درصدی مقصر شناخته شود که در این شرایط لازم است، ارائه کلوزی مستقل برای پوشش مسئولیت بیمه‌گذار در قبال کارکنان عوامل اجرایی مورد توجه قرار گیرد.^{۱۲}

- مسئولیت بیمه‌گذار در قبال شخص عوامل اجرایی در آیین‌نامه فعلی، تنها مسئولیت بیمه‌گذار و در صورت صلاحدید مسئولیت عوامل اجرایی در قبال کارکنان پوشش داده می‌شود و اگر به خود عوامل اجرایی آسیبی وارد شود، بیمه‌گر مسئولیتی ندارد؛ حتی در صورتی که بیمه‌گذار مقصر شناخته شود. بنابراین، تدوین کلوزی مجزا برای پوشش این نوع مسئولیت پیشنهاد می‌شود.

۲- خلاصه و نواقص آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه در ذیل به مهم‌ترین نواقص و ابهامات موجود در آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه در خصوص شرایط عمومی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان اشاره می‌شود.

الف) عدم نیاز به درج ماده ۱ آیین‌نامه

در ماده ۱ آیین‌نامه، چنین تصریح شده است: «... آن قسمت از پیشنهاد بیمه‌گذار که مورد قبول بیمه‌گر نبوده و همزمان با صدور بیمه‌نامه یا قبل از آن کتباً به بیمه‌گذار اعلام گردیده است، جزء تعهدات بیمه‌گر محسوب نمی‌شود».

۱۰. نامه شماره ۱۴۰۰-۲۵۶ مورخ ۱۴۰۰/۰۲/۰۴ معاون سندیکای بیمه‌گران ایران به مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی و امور فنی بیمه مرکزی ج.ا.

۱۱. «بیمه‌گذار: هر شخص حقیقی یا حقوقی که قرارداد بیمه را با بیمه‌گر منعقد نموده و در ازای پرداخت حق بیمه مقرر، مسئولیت خود و در صورت لزوم عوامل اجرایی خود که مشخصات آنها در بیمه‌نامه و یا الحاقیه آن درج گردیده است را در مقابل کارکنان تحت پوشش قرار داده است.»

۱۲. مسئولیت عوامل اجرایی در قبال کارکنان خود، مشمول این پوشش نیست.

- پوشش تبصره ۱ ماده ۶۶ قانون تأمین اجتماعی^۱
 - پوشش مسئولیت بیمه‌گذار در قبال اشخاص ثالث^۲
 - پوشش بیمه‌ای افزایش رyalی دیه^۳
 - پوشش تعدد دیات و دیات غیرمصری^۴
 - پوشش مأموریت خارج از کارگاه (مکان فعالیت) کارکنان^۵
 - پوشش مسئولیت مجری ذی‌صلاح ساختمان^۶
 - پوشش نوسان تعداد کارکنان تا ۲۰ درصد زمان صدور بیمه‌نامه^۷
 - پوشش غرامت دستمزد روزانه^۸
 - پوشش هزینه‌های دستمزد پرداختی به کارشناس یا هیئت کارشناسی^۹
- در حال حاضر همه شرکت‌های بیمه در حوزه بیمه مسئولیت، پوشش الحاقی یازده‌گانه فوق را ارائه می‌کنند و به‌ندرت شرکتی از این رویه پیروی نمی‌کند.

ب) پوشش‌های بیمه‌ای اضافی پیشنهادی ازسوی سندیکای بیمه‌گران ایران

یکی از نارسایی‌های مهم در ساختار بیمه‌نامه‌ها، محدود بودن پوشش‌های تکمیلی است (آقاجانی اشکوری و الهویی نظری، ۱۴۰۱)

۱. به‌موجب این پوشش، صرفاً پرداخت مستمری موضوع تبصره ۱ ماده ۶۶ قانون تأمین اجتماعی که ناشی از حادثه منجر به فوت و یا ازکارافتادگی کارکنان باشد، با پرداخت یکجای مطالبات وفق تبصره مذکور، تحت پوشش است.
- لازم است بدانیم که طبق ماده ۶۶ ق.ت.ا و تبصره‌های آن، در بیمه‌های اجتماعی موضوع ماده مورد بحث، کارفرما به‌خاطر زیان‌های ناشی از بی‌احتیاطی نیز مکلف به پرداخت خسارت به سازمان تأمین اجتماعی شده است و این موضوع اهمیت کلوز مذکور را مشخص می‌سازد (نعمی و پرتو، ۱۳۹۵؛ نعمی و همکاران، ۱۳۹۲).
۲. به‌موجب این پوشش، خسارت‌های موضوع بند ۶ ماده ۲ آیین‌نامه وارد به اشخاص ثالث در محل کارگاه (مکان فعالیت) تحت پوشش است.
۳. به‌موجب این پوشش، تعهدات مندرج در بیمه‌نامه به‌ازای هر زیان‌دیده با توجه به افزایش سالانه دیه توسط قوه قضاییه از زمان شروع بیمه‌نامه و بنا به درخواست بیمه‌گذار یک/دو/سه بار افزایش می‌یابد، مشروط بر آنکه ناشی از تأخیر در ارائه رأی مراجع قضایی توسط بیمه‌گذار یا زیان‌دیده نباشد. همچنین، حداکثر تعهد بیمه‌گر در خصوص تمامی حوادث احتمالی افزایش می‌یابد.
۴. به‌موجب این پوشش، در صورتی که در یک حادثه تحت پوشش، طبق رأی مراجع قضایی بیمه‌گذار به پرداخت بیش از یک دیه و یا دیات غیرمصری به هریک از کارکنان محکوم گردد، بیمه‌گر مکلف به پرداخت خسارت حداکثر تا سقف تعهد پذیرفته‌شده در شرایط خصوصی بیمه‌نامه است.
۵. به‌موجب این پوشش، صدمات بدنی وارد به کارکنان، حین انجام مأموریت‌های خارج از کارگاه (مکان فعالیت)، براساس اعلام کتبی اسامی افراد توسط بیمه‌گذار تحت پوشش است. در هر حال خسارت بدنی وارده به کارکنان ناشی از حوادث وسیله نقلیه موتوری استثناست، مگر آنکه پوشش مربوط، خریداری شده باشد.
۶. به‌موجب این پوشش، مسئولیت مجری ذی‌صلاح ساختمان در قبال خسارت‌های موضوع بند ۶ ماده ۲ آیین‌نامه وارد به کارکنان پروژه‌های ساختمانی تحت پوشش است.
- منظور از مجری ذی‌صلاح ساختمان، فردی است که طبق آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۳ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان و اصلاحات بعدی آن دارای پروانه اشتغال به کار از وزارت مسکن و شهرسازی باشد.
۷. به‌موجب این پوشش، نوسان احتمالی تعداد کارکنان بیمه‌گذار در مکان فعالیت تحت پوشش حداکثر تا ۰۲ درصد نسبت به تعداد کارکنان اظهارشده توسط بیمه‌گذار مشروط به اظهار واقعی نیروی کار در زمان صدور بیمه‌نامه توسط بیمه‌گذار تحت پوشش است.
۸. به‌موجب این پوشش، مسئولیت بیمه‌گذار در ارتباط با غرامت دستمزد روزانه کارکنان ناشی از حوادث تحت پوشش، مشروط به اینکه بیمه‌گذار به‌موجب رأی مراجع ذی‌صلاح، ملزم به پرداخت و جبران خسارت شده باشد، به‌ازای هر روز معادل دستمزد روزانه پرداختی به افراد زیان‌دیده، با رعایت شرایط ذیل تحت پوشش می‌باشد:
- ۱- پرداخت غرامت دستمزد روزانه از روز چهارم وقوع حادثه شروع و حداکثر از مدت ۹۰ روز تجاوز نخواهد کرد.
- ۲- مدت‌زمان استفاده از پوشش بیمه ای غرامت دستمزد روزانه، طبق نظر پزشک معتمد بیمه‌گر تعیین می‌شود.
۹. به‌موجب این پوشش، در صورتی که بیمه‌گذار به نظر کارشناسی یا هیئت کارشناسی حوادث به‌منظور تبرئه خود هزینه دستمزد کارشناسی پرداخت کند، هزینه پرداختی وی مطابق تعرفه کانون کارشناسان رسمی دادگستری تحت پوشش است.

(ج) *ابهام در تعهدات بیمه‌گر نسبت به اتباع بیگانه بدون مجوز کار* با گسترش فعالیت‌های ساختمانی و افزایش استفاده از نیروی کار غیرمجاز، موضوع پوشش بیمه‌ای این دسته از کارگران به یکی از چالش‌های مهم صنعت بیمه و ساخت‌وساز تبدیل شده است. برخی کارشناسان بر این باورند که عدم ارائه پوشش بیمه‌ای به اتباع خارجی فاقد مجوز کار، می‌تواند موجب لطمه به صنعت ساخت‌وساز و محدود شدن بازار بیمه شود. در مقابل، گروهی دیگر ارائه این پوشش را در تعارض با قوانین کار دانسته و آن را نوعی رسمیت‌بخشی به یک عمل غیرقانونی می‌دانند (حیدری و اعتماد، ۱۳۹۵).

از نظر حقوقی، ماده ۱۹ آیین‌نامه شماره ۹۸^۱ برخلاف آیین‌نامه شماره ۸۰، خسارت‌های وارد بر اتباع خارجی فاقد مجوز کار را صراحتاً از شمول تعهدات بیمه‌گر خارج نکرده است. همین امر به تفاسیر مختلف منجر شد و سندی‌کای بیمه‌گران ایران را بر آن داشت تا در این زمینه از بیمه مرکزی استعلام کند. بیمه مرکزی در پاسخ خود (نامه شماره ۹۹/۶۰۱/۱۲۰۰۹۶ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۱۰) اعلام کرد که در صورت نبود شرط خلاف در بیمه‌نامه، بیمه‌گر موظف به جبران خسارت خواهد بود. با این حال، چالش‌هایی چون احراز هویت کارگران بیگانه یا وراثت آن‌ها و نیز افزایش پرونده‌های معوق، در عمل مانع از اجرای کامل این تعهد می‌شود. به همین سبب، شاید به نظر برسد که بهتر است این نوع تعهدات به‌صورت صریح از دایره پوشش بیمه‌ای خارج شود، اما با توجه به قصور بیمه‌گذار در این زمینه بهتر است که همانند نظر بیمه مرکزی، خسارات وارد به اتباع بیگانه نیز پوشش داده شود و بین مسئولیت کیفری کارفرما در به‌کارگیری کارگران فاقد مجوز و مسئولیت مدنی وی در بروز حادثه تفاوت قائل شد.

(د) *مغایرت ماده ۵ آیین‌نامه ۹۸^۲ با ماده ۱۲ قانون بیمه^۳* بر پایه قواعد عمومی قراردادها، زمانی که یک قرارداد باطل باشد، از ابتدا اثری بر آن بار نمی‌شود و در این حالت، هیچ‌یک از طرفین

چنین مقرره‌ای، در بیمه‌نام مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان که دارای شرایط مصوب شورای عالی بیمه است، مبنایی ندارد و صرفاً در مواردی که پرسش‌نامه به‌صورت واحد برای همه متقاضیان یک رشته بیمه‌ای وجود نداشته باشد، مفهوم می‌یابد. همان‌طور که می‌دانیم، صدور بیمه‌نامه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان و اشخاص ثالث با تکمیل پرسش‌نامه صورت می‌گیرد و شرایط و خصوصیات عقد از پیش به‌وسیله بیمه‌گر تعیین شده است (صالح احمدی، ۱۴۰۱).

متقاضی بیمه اطلاعات لازم برای ارزیابی ریسک را در پرسش‌نامه به‌صورت پاسخ بلی و خیر تکمیل می‌کند. بیمه‌گر نیز براساس اطلاعات پرسش‌نامه، ملزم به صدور بیمه‌نامه است (بابائی، ۱۴۰۲). از این‌رو، بهتر است قسمت اخیر ماده ۱ که به آن اشاره شد، حذف شود.

از طرف دیگر نیز ممکن است متقاضی بیمه درخواست اطلاعات و شرایطی کند که در چهارچوب عرف و قانون بیمه نباشد؛ لذا بیمه‌گر نیز نباید ملزم به اعلام عدم پذیرش به‌صورت کتبی شود؛ زیرا طبق ظاهر ماده، عدم تحقق این موضوع، می‌تواند موجب مسئولیت بیمه‌گر شود.

(ب) *ابهام در تعریف عوامل اجرایی در آیین‌نامه ۹۸ شورای عالی بیمه* یکی از چالش‌های اساسی در اجرای بند ۳ ماده ۲ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه، نبود تعریف دقیق و شفاف از مفهوم «عوامل اجرایی» است. طبق این بند، بیمه‌گذار می‌تواند مسئولیت خود و در صورت لزوم عوامل اجرایی خود را در برابر کارکنان تحت پوشش بیمه قرار دهد، مشروط بر آنکه مشخصات این افراد در بیمه‌نامه یا الحاقیه درج شده باشد. با این حال، عدم تبیین روشن مصادیق «عوامل اجرایی» موجب ابهامات فراوانی در عمل شده است.

در پروژه‌های ساختمانی، افراد متعددی همچون مجری ذی‌صلاح، پیمانکاران اصلی و فرعی، مهندسان ناظر و ... به‌طور مستقیم در فرایند اجرا نقش دارند (امانی و عباس یوسفی، ۱۳۹۸). با توجه به نبود تعریف دقیق، مشخص نیست کدام‌یک از این افراد می‌توانند ذیل عنوان «عامل اجرایی» تحت پوشش قرار گیرند. در نتیجه، اگر پیمانکار به‌عنوان بیمه‌گذار به تهیه بیمه‌نامه مسئولیت اقدام کند، کارفرما یا مالک پروژه که معمولاً نیرویی برای اجرا ندارند، مشمول پوشش بیمه‌ای نمی‌شوند. این در حالی است که در بسیاری از پروژه‌های واگذار شده از طریق مناقصه، کارفرما از پیمانکار می‌خواهد مسئولیت او را نیز تحت پوشش قرار دهد؛ امری که با مفاد آیین‌نامه و پوشش‌های تکمیلی موجود تأمین نمی‌شود. از سوی دیگر، الزام به اعلام اسامی عوامل اجرایی در بیمه‌نامه با واقعیت پروژه‌های ساختمانی همخوانی ندارد. در این پروژه‌ها، نیروهای اجرایی در طول زمان تغییر می‌کنند و امکان ارائه فهرست قطعی از ابتدا وجود ندارد. در نتیجه، به نظر می‌رسد بازنگری در تعریف «بیمه‌گذار» و نحوه شمول «عوامل اجرایی» در بیمه‌نامه‌های مسئولیت، به‌ویژه در پروژه‌های ساختمانی، امری ضروری است. پیشنهاد می‌شود برای این نوع پروژه‌ها، الزام به ارائه اسامی پیمانکاران حذف شود و سازوکار پوشش مسئولیت متناسب با واقعیت‌های اجرایی طراحی گردد.

۱. «در موارد زیر جبران خسارت در تعهد بیمه‌گر نخواهد بود:
- خسارت‌های ناشی از عمد یا تقلب بیمه‌گذار، عوامل اجرایی و یا کارکنان آن‌ها با تشخیص مراجع قانونی ذی‌صلاح؛
- حوادث ناشی از درگیری و نزاع؛
- خسارت‌های ناشی از مصرف مسکرات، مواد مخدر یا روان‌گردان کارکنان؛
- محکومیت به جزای نقدی به نفع دولت و مجازات‌های قابل خرید؛
- غرامت و خسارت وارده به کارکنانی که سن آن‌ها کمتر از پانزده سال تمام باشد؛
- خسارت‌های مستقیم و غیرمستقیم ناشی از انفجار هسته‌ای؛
- کلیه حوادثی که طبق تشخیص مراجع قانونی ذی‌صلاح، بیمه‌گذار و یا عوامل اجرایی وی که مسئولیت آن‌ها تحت پوشش این بیمه‌نامه قرار گرفته است، مسئول آن شناخته نشوند.»
۲. «بیمه‌گذار مکلف است با کمال دقت و صداقت، فرم پرسش‌نامه یا پیشنهاد بیمه را تکمیل نماید و همه اطلاعات راجع به موضوع بیمه را در اختیار بیمه‌گر قرار دهد. در صورتی که بیمه‌گذار در پاسخ به پرسش‌های بیمه‌گر عمداً از اظهار مطالبی که در ارزیابی خطر مؤثر است، خودداری نموده یا برخلاف واقع اظهار بنماید، بیمه‌نامه باطل خواهد بود، ولو اینکه مطلبی که کتمان شده یا برخلاف واقع اظهار شده است، هیچ‌گونه تأثیری در وقوع حادثه نداشته باشد. در این‌گونه موارد نه‌فقط حق بیمه پرداختی بیمه‌گذار به وی مسترد نخواهد شد بلکه بیمه‌گر می‌تواند اقساط حق بیمه را که تا آن تاریخ عقب افتاده است و نیز اقساط سررسید نشده را از بیمه‌گذار مطالبه نماید.»
۳. ماده ۲۱ قانون بیمه، مصوب ۱۳۱۳ «هر گاه بیمه‌گذار عمداً از اظهار مطالبی خودداری کند یا عمداً اظهارات کاذبه بنماید و مطالب اظهار نشده یا اظهارات کاذبه طوری باشد موضوع خطر را تغییر داده یا از اهمیت آن در نظر بیمه‌گر بکاهد، عقد بیمه باطل خواهد بود، حتی اگر مراتب مذکور تأثیری در وقوع حادثه نداشته باشد. در این صورت نه‌فقط وجوهی که بیمه‌گذار پرداخته است قابل استرداد نیست، بلکه بیمه‌گر حق دارد اقساط بیمه را که تا آن تاریخ عقب افتاده است نیز از بیمه‌گذار مطالبه کند».

خسارت نخواهد داشت؛ چراکه تحقق تعهد بیمه‌گر منوط به انجام تعهد بیمه‌گذار (پرداخت حق بیمه) است (حسینی بهابادی، ۱۳۹۵).
 با این حال، برخی حقوق‌دانان با استناد به رضایی بودن عقد بیمه، بر آن‌اند که صرف انعقاد عقد، تعهد بیمه‌گر را ایجاد می‌کند و تأخیر در پرداخت حق بیمه نباید مانع ایفای این تعهد شود (بابائی، ۱۴۰۲؛ کریمی، ۱۳۸۸).
 این دیدگاه اگرچه از منظر حقوقی موجه به نظر می‌رسد، اما در عمل ممکن است به تزلزل مبنای اقتصادی قرارداد بیمه منجر شود.
 با توجه به اختلاف‌نظرهای موجود و خلأ قانونی، به نظر می‌رسد ماده ۱۱ آیین‌نامه شماره ۹۸ نیازمند بازنگری است. لازم است در متن آیین‌نامه، ضمانت اجرای روش‌های مختلف پرداخت اعم از نقدی و اقساطی به صراحت مشخص شود تا از بروز اختلافات در روابط بیمه‌گر و بیمه‌گذار پیشگیری شود.

(و) عدم پیش‌بینی ارزیابان خسارت به‌عنوان مرجع تعیین میزان خسارت در ماده ۱۳ آیین‌نامه شماره ۹۸
 ماده ۱۳ آیین‌نامه یادشده چنین مقرر می‌دارد: «با صدور بیمه‌نامه بیمه‌گر متعهد است در صورت وقوع حادثه تحت پوشش و احراز مسئولیت بیمه‌گذار و یا عوامل اجرایی وی که مسئولیت آن‌ها تحت پوشش این بیمه‌نامه قرار گرفته است، خسارت را ظرف مدت پانزده روز پس از تکمیل مدارک و حداکثر به میزان مندرج در شرایط خصوصی بیمه‌نامه پرداخت نماید. میزان خسارت قابل پرداخت با توافق بیمه‌گر و بیمه‌گذار یا زبان‌دیده تعیین می‌شود. در صورت عدم توافق، میزان خسارت قابل پرداخت بر مبنای درصد مسئولیت بیمه‌گذار که توسط مراجع قضایی تعیین می‌شود و اعمال آن روی معادل ریالی ارزان‌ترین نوع دیه رایج روز پرداخت، محاسبه و پرداخت می‌شود. در هر صورت حداکثر مبلغ خسارت قابل پرداخت در هر حادثه تحت پوشش برای هر نفر، از مبلغ مندرج در شرایط خصوصی بیمه‌نامه بیشتر نخواهد بود».
 در این ماده چنین بیان شده است که در صورت عدم توافق، میزان خسارت قابل پرداخت «بر مبنای درصد مسئولیت بیمه‌گذار که توسط مراجع قضایی تعیین می‌شود» خواهد بود. با توجه به شرح وظایف ارزیابان خسارت موضوع آیین‌نامه ۸۵ و ۸۵/۱ شورای عالی بیمه^۳ پیشنهاد می‌شود، در آیین‌نامه، در کنار «مراجع قضایی»، استفاده از نظر ارزیاب خسارت نیز به‌عنوان مرجع تعیین میزان خسارت دارای وجهه قانونی شود.

(ز) عدم پیش‌بینی مسئولیت بیمه‌گر در فرض شراکت بیمه‌گذار و محکوم علیه

بند ۷ ماده ۱۹ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه مقرر می‌دارد که: «کلیه حوادثی که طبق تشخیص مراجع قانونی ذیصلاح،

الزامی به ایفای تعهد ندارند، مگر آنکه قانون، استثنائاً ترتیب دیگری مقرر کرده باشد (ره‌پیک، ۱۳۹۸؛ کلاتری و همکاران، ۱۳۹۱)
 ماده ۱۲ ق.ب یکی از همین استثنائات است که با استناد به اصل حسن نیت حاکم بر قرارداد بیمه توجیه می‌شود (انصاری و عسگری دهنوی، ۱۳۹۱؛ محمود صالحی، ۱۴۰۰).
 ماده ۱۲ ق.ب، در خصوص مواردی است که بیمه‌گذار عمداً از اظهار اطلاعات خودداری یا اظهارات خلاف واقع ارائه می‌دهد. در چنین شرایطی، اگر این اظهارات یا کتمان واقعیت‌ها به‌نحوی باشد که موضوع خطر را تغییر دهد یا از اهمیت آن نزد بیمه‌گر بکاهد، عقد بیمه باطل خواهد بود و حق بیمه پرداخت‌شده قابل استرداد نیست؛ ضمن آنکه بیمه‌گر می‌تواند اقساط معوقه را نیز مطالبه کند (محمدی و جواهرکلام، ۱۴۰۱).

ماده ۵ آیین‌نامه شماره ۹۸ پا را فراتر می‌گذارد و مقرر می‌دارد در صورتی که بیمه‌گذار عمداً از اظهار مطالبی خودداری یا برخلاف واقع اظهار کند، بیمه‌نامه باطل است و علاوه بر غیرقابل استرداد بودن حق بیمه، بیمه‌گر می‌تواند اقساط معوقه و حتی اقساط آتی را نیز مطالبه کند.

مطالبه اقساط سررسیدنشده، برخلاف منطق حقوقی حاکم بر عقود باطل و نیز فراتر از آن چیزی است که در ماده ۱۲ ق.ب پیش‌بینی شده است. بنابراین، شایسته است آیین‌نامه به‌گونه‌ای اصلاح شود که ضمانت اجرای مندرج در آن با چهارچوب قانونی ماده ۱۲ ق.ب هماهنگ باشد و از ایجاد تعارض میان مقررات تقنینی و آیین‌نامه‌ای جلوگیری گردد.

(ه) عدم پیش‌بینی صریح ضمانت اجرای روش‌های مختلف پرداخت حق بیمه در ماده ۱۱ آیین‌نامه ۹۸
 حق بیمه بهای مشارکت بیمه‌گذار در جبران خسارت‌های احتمالی است که می‌تواند به‌صورت نقدی یا اقساطی پرداخت شود (صادقی مقدم و شکوهی زاده، ۱۳۹۲؛ محمود صالحی، ۱۴۰۰). ماده ۱۱ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه، تنها در مورد بیمه‌نامه‌هایی که پرداخت حق بیمه آن‌ها به‌صورت اقساطی توافق شده، مقرراتی را پیش‌بینی کرده است؛^۱ اما در خصوص بیمه‌نامه‌هایی که شرط تقسیت ندارند و به‌صورت نقدی صادر می‌شوند، هیچ ضمانت اجرایی مشخصی در صورت عدم پرداخت ذکر نشده است. البته در عمل صدور بیمه‌نامه خرد، بدون پرداخت نقدی یا ثبت چک بابت اقساط، مقدور نیست، لیکن در خصوص بیمه‌گذاران عمده و دولتی که با انعقاد قرارداد مستقل نسبت به خرید پوشش بیمه‌ای اقدام می‌کنند، این معضل همچنان باقی است.

برخی معتقدند اگر بیمه‌گذار به پرداخت حق بیمه نقدی اقدام نکند، مطابق ماده ۱ قانون بیمه^۲، بیمه‌گر هیچ‌گونه تعهدی نسبت به پرداخت

۱. ماده ۱۱ آیین‌نامه شمار ۸۹ شورای عالی بیمه: «... چنانچه پرداخت حق بیمه به‌صورت قسطی باشد و بیمه‌گذار هریک از اقساط موعودرسیده را به هر دلیل پرداخت نکند، بیمه‌گر می‌تواند بیمه‌نامه را با رعایت ماده ۰۲ این آیین‌نامه فسخ نماید».

۲. ماده ۱ قانون بیمه: «بیمه عقدی است که به‌موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازاء پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران نماید ...».

۳. ماده ۱ آیین‌نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه: «ارزیاب خسارت بیمه‌ای شخص حقیقی یا حقوقی مستقلی است که دارای پروانه ارزیابی خسارت بیمه‌ای از بیمه مرکزی بوده و مجاز به بررسی و تحقیق در مورد علت بروز حادثه و تحقق خسارت، تعیین مقدار خسارت و تشخیص میزان تعهد بیمه‌گر طبق شرایط بیمه‌نامه و نیز مذاکره برای تعدیل و تسویه خسارت بیمه‌ای می‌باشد».

مجلس شورای اسلامی باشد. در عین حال باید به این نکته نیز توجه داشت که در بیمه‌های مسئولیت برخلاف بیمه‌های اموال که بیمه‌گذار و زیان‌دیده یک شخصیت واحد هستند، شخصیت بیمه‌گذار جدا از شخصیت زیان‌دیده است و اعلام خسارت و طرح دعوی، زمانی اتفاق می‌افتد که فرد زیان‌دیده ادعای وجود صدمات بدنی را در مراجع ذی‌صلاح کند.

بنا به مراتب فوق بهتر است اولاً، آیین‌نامه و قانون با یکدیگر منطبق باشند، زیرا آیین‌نامه نمی‌تواند در تعارض با قانون باشد و در حال حاضر راهی نیست جز آنکه مطابق قانون بیمه عمل کنیم، مگر آنکه قانون بیمه اصلاح شود؛ ثانیاً، در اصلاح قانون و آیین‌نامه چنین پیش‌بینی شود که اگر در بازه زمانی دو سال از تاریخ وقوع حادثه منشأ دعوی، شکایتی مطرح شد، این اقدام قاطع مرور زمان بوده و مدت مرور زمان جدید ۵ سال _ همانند کمترین مهلت مرور زمان تعقیب و صدور حکم دعاوی کیفری _ خواهد بود. به‌نحوی که این اطمینان حاصل شود که در آن بازه زمانی عادتاً پرونده‌ها در محاکم منتهی به صدور رأی قطعی می‌شوند.

مهلت یک‌ساله پیش‌بینی‌شده در آیین‌نامه بسیار اندک است و غالباً صدور رأی قطعی در محاکم، به‌ویژه در شهرهای بزرگ بیش از یک سال زمان می‌برد. مثلاً اگر در بازه زمانی دو سال از زمان وقوع حادثه، شکایتی مطرح شود و پس از یک سال به دلایل شکلی، دعوا در محکمه رد شود، طبق مهلتی که در آیین‌نامه پیش‌بینی شده، دعوا مشمول مرور زمان می‌شود. اما منصفانه نیست که بابت طولانی شدن فرایند بررسی که خارج از اختیار بیمه‌گذار است و در عین حال وی نقشی در اطاله فرایند دادرسی در مراجع قضایی ندارد (جعفری و امین پور، ۱۳۹۴) او را از دریافت خسارت محروم کنیم.

(ط) عدم ارائه تعریف پیمانکار در آیین‌نامه ۹۸

آیین‌نامه شماره ۹۸ مختص پروژه‌های ساختمانی و به‌طور کلی پیمانکاری نیست و قابلیت استفاده در حوزه‌های دیگر غیر از امور ساختمانی را نیز دارد، اما بیمه‌نامه‌های مربوط به پروژه‌های ساختمانی و عمرانی، نوع مهمی از بیمه‌نامه مسئولیت است که از این آیین‌نامه پیروی می‌کند. یکی از معضلاتی که در این نوع بیمه‌نامه مختص پروژه‌های ساختمانی وجود دارد عدم تعریف دقیق از «پیمانکار» است.

براساس ماده ۳ آیین‌نامه ایمنی امور پیمانکاری، کارفرمایان مکلف‌اند با پیمانکارانی قرارداد منعقد کنند که صلاحیت انجام کار آنان از نظر ایمنی توسط وزارت کار و امور اجتماعی تأیید شده باشد. علاوه بر آن مطابق ماده ۴ آیین‌نامه حفاظتی کارگاه‌های ساختمانی مصوب ۱۳۹۰ و ماده ۱۰ آیین‌نامه ایمنی امور پیمانکاری مصوب ۱۳۸۹ هرگاه صاحب کار اجرای کل عملیات پیمان را از ابتدا تا پایان کار کلاً به یک پیمانکار محول کند، پیمانکار مسئول اجرای مقررات مرتبط با حفاظت فنی و ایمنی کارگاه خواهد بود.

آنچه مسلم است قریب به اتفاق پیمانکاران حقیقی در بخش ساختمانی که بخشی از اجرای پروژه را در اختیار دارند، دارای قرارداد

بیمه‌گذار و یا عوامل اجرایی وی که مسئولیت آن‌ها تحت پوشش این بیمه‌نامه قرار گرفته است، مسئول آن شناخته نشوند»، از شمول تعهدات بیمه‌گر خارج‌اند. این حکم، در عمل موجب بروز چالش‌هایی میان بیمه‌گر و بیمه‌گذار، به‌ویژه در پروژه‌هایی با مشارکت چند شخص حقیقی یا حقوقی، می‌شود.

در پروژه‌های مشارکتی، معمولاً یکی از شرکا مسئولیت خرید بیمه‌نامه را بر عهده می‌گیرد (اسحاقی، ۱۴۰۱). حال اگر در جریان اجرای پروژه، خسارتی به یکی از کارگران وارد آید و دادگاه یکی از شرکا (که خود خریدار بیمه‌نامه نیست) را محکوم کند، این پرسش مطرح می‌شود که آیا می‌توان از محل بیمه‌نامه، خسارت را جبران کرد؟ مثلاً در حالتی که پدر به‌عنوان مالک پروژه شناخته می‌شود، اما بیمه‌نامه توسط فرزند وی تهیه شده است، آیا در فرض محکومیت پدر، امکان پرداخت خسارت از محل بیمه‌نامه وجود دارد؟

براساس ظاهر بند ۷ ماده ۱۹، شرکت بیمه می‌تواند از پرداخت خسارت در چنین مواردی امتناع کند. باین‌حال، در رویه عملی، بیمه‌گر با بررسی اوضاع پرونده و احراز شراکت واقعی میان محکوم‌علیه و بیمه‌گذار، به پرداخت خسارت اقدام می‌کند، حتی اگر نام محکوم‌علیه در بیمه‌نامه ذکر نشده باشد.

با توجه به این وضعیت، پیشنهاد می‌شود متن بند یادشده اصلاح شود تا در صورت احراز رابطه شراکت پیش از صدور بیمه‌نامه، مسئولیت بیمه‌گر برای پرداخت خسارت محرز باشد. همچنین ضروری است بیمه‌گر در زمان صدور بیمه‌نامه، نسبت به لزوم افشای هویت همه شرکا از سوی بیمه‌گذار حساسیت بیشتری به خرج دهد و ضمانت اجرای صریحی برای عدم افشای این موضوع تعیین شود تا از بروز اختلافات آتی جلوگیری شود.

(ح) تعارض میان ماده ۲۲ آیین‌نامه ۹۸ و ماده ۳۶ قانون بیمه

ماده ۲۲ آیین‌نامه شماره ۹۸ مقرر می‌دارد: «مرور زمان این بیمه‌نامه حداکثر دو سال از زمان وقوع حادثه منشأ دعوی است. هرگونه اقدام بیمه‌گذار، زیان‌دیده یا سایر افراد ذی‌نفع به‌منظور مطالبه خسارت، قاطع مرور زمان بوده و مدت مرور زمان جدید یکسال خواهد بود». طبق ماده مذکور، مرور زمان دعاوی بیمه‌ای می‌تواند سه سال نیز باشد.

این در حالی است که ماده ۳۶ قانون بیمه در خصوص مرور زمان تصریح می‌دارد: «مرور زمان دعاوی ناشی از بیمه دو سال است و ابتدای آن از تاریخ وقوع حادثه منشأ دعوی خواهد بود لکن دعاوی که قبل از اجرای این قانون در محاکم طرح شده باشد مشمول این ماده نخواهد بود». طبق این ماده قانونی، مهلت مرور زمان دعاوی بیمه‌ای دو سال است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، مفاد ماده ۲۲ آیین‌نامه با ماده ۳۶ ق.ب. در تعارض است (بابائی، ۱۴۰۲) و این تعارض می‌تواند با ایجاد اختلاف نظر، در نظم عمومی که مهم‌ترین مبنای وضع مقررات مرور زمان است، ایجاد اختلال کند (شهیدی، ۱۴۰۰) و مهم‌تر از آن مصوبات شورای عالی بیمه نمی‌تواند در تعارض با قوانین مصوب

مسئولیت _ به استثنای بیمه شخص ثالث _ مستند قانونی ندارد، با توجه به اینکه نهایتاً خسارت را بیمه‌گر پرداخت می‌کند، به منظور پیشگیری از پرداخت خسارت‌های صوری و صیانت از حقوق بیمه‌گران _ که در نهایت به حفظ منافع سهام‌داران شرکت‌های بیمه و بیمه‌گذاران منجر خواهد شد _ پیشنهاد می‌شود قانون‌گذار، مشابه مقررات ناظر بر بیمه‌های شخص ثالث وسایل نقلیه، حقوقی همچون اطلاع از طرح دعوا، زمان تشکیل جلسات، امکان شرکت در دادرسی، دریافت نسخه رأی و استفاده از حق اعتراض ثالث را برای بیمه‌گران مسئولیت مدنی کارفرما در مقابل کارکنان (و به طور کلی، بیمه‌های مسئولیت) پیش‌بینی کند.

بر این اساس، پیشنهاد می‌شود با الهام از مجموعه مواد ۴ و ۵۰ قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث^۴ و همچنین نظریه مشورتی شماره ۴۷۴/۹۸/۷ اداره کل حقوقی قوه قضاییه، مورخ ۱۷/۴/۱۳۹۸، در اصلاح آیین‌نامه شماره ۹۸ پیش‌بینی شود که در صورت نیاز به طرح دعوی در جهت مطالبه خسارت، زیان‌دیده یا قائم‌مقام وی مکلف به طرح دعوا علیه هر دو طرف، بیمه‌گر و مسبب حادثه (بیمه‌گذار) باشد (خانی‌گیاشی و فراهانی، ۱۴۰۰).

جمع‌بندی و پیشنهادها

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که آیین‌نامه شماره ۹۸، به رغم اهداف اولیه در سامان‌دهی پوشش‌های بیمه‌ای مرتبط با مسئولیت مدنی کارفرما، در برخی مواد، مانند ماده ۱، بند ۶ ماده ۲، مواد ۵ و ۱۱، بند ۲ ماده ۱۹ و ماده ۲۲ با ابهام‌های مفهومی، نگارشی و اجرایی مواجه است. وضعیتی که می‌تواند در مرحله اجرا، به تفسیرهای متفاوت و بروز اختلاف میان بیمه‌گر و بیمه‌گذار منجر شود. با توجه به اهمیت شفافیت و انسجام حقوقی در تنظیم مقررات بیمه‌ای، بازنگری در این آیین‌نامه امری ضروری به نظر می‌رسد. توصیه می‌شود این بازنگری با بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای تخصصی نظیر سندیکای بیمه‌گران ایران، پژوهشکده بیمه و همچنین با مشارکت کارشناسان حقوقی و دانشگاهی باشد تا ابعاد فنی، حقوقی و اجرایی به صورت هم‌زمان مورد توجه قرار گیرد.

۴. ماده ۵۰ قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه: «کلیه مراجع قانونی رسیدگی به دعاوی مرتبط با حوادث رانندگی از قبیل دادسرا و دادگاه‌های رسیدگی‌کننده به دعاوی ناشی از حوادث موضوع این قانون مکلفند صندوق یا شرکت بیمه مربوط را در مواردی که صندوق یا شرکت بیمه، طرف دعوی نباشند از طرح دعوی علیه مسبب حادثه مطلع نموده، زمان تشکیل جلسات دادگاه را رسماً به آنان اطلاع دهند. همچنین دادگاه مکلف است پس از صدور رأی، نسخه‌ای از رأی صادر شده را به آن‌ها ابلاغ کند. در این موارد، بیمه‌گر یا صندوق می‌توانند با رعایت مقررات قانون آیین دادرسی مدنی نسبت به خسارات بدنی و مالی در دعوی وارده شده یا پس از صدور رأی قطعی مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی اعتراض ثالث کنند».

- ماده ۴ قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه:

«در صورت وقوع حادثه و ایجاد خسارت بدنی یا مالی برای شخص ثالث: الف- در صورتی که وسیله نقلیه مسبب حادثه، دارای بیمه‌نامه موضوع این قانون باشد، جبران خسارت‌های وارده شده در حدود مقررات این قانون بر عهده بیمه‌گر است. در صورت نیاز به طرح دعوی در خصوص مطالبه خسارت، زیان‌دیده یا قائم مقام وی دعوی را علیه بیمه‌گر و مسبب حادثه طرح می‌کند. این حکم، نافی مسئولیت‌های کیفری راننده مسبب حادثه نیست».

ب- رغم پیش‌بینی ماده ۴ و ۵۰ قانون بیمه شخص ثالث مصوب ۱۳۹۵، همچنان در خصوص نحوه طرح دعوا به طرفیت مسبب حادثه و بیمه‌گر (به صورت انفرادی یا اشتراکی) در دیدگاه‌های حقوقی و قضایی اختلاف نظر مشاهده می‌شود (شیخوند و انصاری رامندی، ۱۳۹۹؛ عموزاد مهدرجی، ۱۴۰۰).

مکتوب با کارفرما نیستند و پیمانکار تجربی‌اند و علاوه بر آن صلاحیت انجام کار را نیز از وزارت کار دریافت نمی‌کنند. ضمن اینکه مطابق مواد یادشده، پیمانکار زمانی مسئول اجرای مقررات حفاظت فنی و ایمنی است که اجرای کل عملیات پیمان را از ابتدا تا پایان بر عهده گرفته باشد.

با توجه به مراتب بالا اگر خسارتی به پیمانکار تجربی وارد شود، باید چنین اشخاصی را پیمانکار دانست یا کارگر؟ با توجه به تفاوت‌هایی که در ارائه خدمات بیمه‌ای به پیمانکار و کارگر وجود دارد (کاتوزیان و ایزانلو، ۱۴۰۲)، لازم است در آیین‌نامه شماره ۹۸ بر اساس شرایط عمومی بیمه‌نامه، تعریف مشخصی از پیمانکار نیز ارائه شود.^۲

(ی) عدم تعیین ضمانت اجرای مناسب در آیین‌نامه ۹۸ نسبت به تعهدات ماده ۱۳ ق.م.

آیین‌نامه ۹۸ شورای عالی بیمه در راستای اجرای مفاد قانون مسئولیت مدنی از جمله تعهدات مقرر در ماده ۱۳ قانون مسئولیت مدنی^۲ تدوین شده است؛ ماده‌ای که کارفرمایان را موظف به بیمه کردن کارگران و کارکنان در برابر خسارات وارده به اشخاص ثالث می‌کند. با این حال، به رغم آمره بودن این ماده قانونی، آیین‌نامه مذکور ضمانت اجرای کافی و مناسبی برای الزام کارفرمایان به رعایت این تعهدات پیش‌بینی نکرده است (معزی، ۱۳۸۸). این خلأ موجب شده تا خسارات وارده به زیان‌دیدگان به صورت کامل جبران نشود و در عین حال، ترس از مواجهه با خسارات سنگین، فعالیت کارفرمایان را تحت تأثیر قرار دهد (بهرامی احمدی و آقاعباسی، ۱۳۹۲). پیشنهاد می‌شود در آیین‌نامه ۹۸، ضمانت‌های اجرایی مؤثری، مانند عدم صدور پروانه ساختمانی در صورت عدم ارائه بیمه‌نامه مسئولیت، پیش‌بینی شود تا تعهدات قانونی ماده ۱۳ به نحو بهتری اجرایی شود.

(ک) نبود الزام قانونی برای اطلاع‌رسانی‌های ضروری به بیمه‌گر

در رسیدگی به دعاوی مرتبط با مسئولیت مدنی کارفرما، در صورتی که متهم دارای بیمه‌نامه مسئولیت باشد، مراجع قضایی الزامی به اطلاع‌رسانی در خصوص طرح دعوا یا ابلاغ دادنامه به شرکت بیمه ندارند. این در حالی است که برخی محاکم و حقوق دانان معتقدند که در بیمه‌های مسئولیت مدنی نیز دعاوی مستقیم زیان‌دیده باید به رسمیت شناخته شود، هرچند که متن قانونی صریحی در این باره وجود ندارد (کاتوزیان و ایزانلو، ۱۴۰۲).

هرچند امکان طرح دعوی مستقیم علیه بیمه‌گر در بیمه‌های

۱. براساس بند ۳ ماده ۲ آیین‌نامه ۹۸ شورای عالی بیمه، کارگر یا کارمند عبارت‌اند از: «افرادی که طبق قانون کار یا سایر قوانین و مقررات کشور به عنوان کارگر یا کارمند بیمه‌گذار فعالیت می‌نمایند...» طبق ماده ۲ قانون کار نیز «کارگر کسی است که به هر عنوان در مقابل دریافت حق‌السعی، اعم از مزد، حقوق، سهم سود و سایر مزایا به درخواست کارفرما کار می‌کند».

۲. براساس بند ۲ ماده ۲ و همچنین ماده ۳ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه، در صورتی که بیمه‌گذار اقدام به اخذ پوشش مسئولیت عوامل اجرایی (پیمانکاران) ننماید، وی ملزم به اعلام اسامی آنان است؛ این در حالی است که در کارهای ساختمانی که بیمه‌گذار ملزم به ارائه اسامی پیمانکار (ها) شده است، این امر عملاً غیرممکن است، زیرا یک روز نازک‌کار، روز دیگر گچ‌کار و ... بر روی پروژه مشغول کارند؛ از این رو اگر واژه «پیمانکار» تعریف شود قطعاً برای جلوگیری از چالش‌های بعدی بهتر است.

۳. ماده ۱۳ ق.م.م: «کارفرمایان مشمول ماده ۱۲ مکلفند تمام کارگران و کارکنان اداری خود را در مقابل خسارات وارده از ناحیه آنان به اشخاص ثالث بیمه نمایند».

یادداشت ناشر

ناشر نشریه پژوهشنامه بیمه با توجه به مرزهای حقوقی در نقشه‌های منتشر شده بی‌طرف باقی می‌ماند.

منابع

آقاجانی اشکوری، خ. و الهویی نظری، م. (۱۴۰۱). نه به نه در بیمه‌های مسئولیت. پژوهشکده بیمه وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران. <https://www.irc.ac.ir/fa-IR/lrc/1/news/view/14594/5099/Stage-ing>

اسحاقی، م. (۱۴۰۱). حقوق مشارکت مدنی. دادگستر. <https://www.hoval-vakil.com/product/4818>

امانی، ن. و عباس یوسفی، ف. (۱۳۹۸). ارزیابی عوامل مؤثر بر افزایش بهره‌وری مدیریت ایمنی کارگران از دیدگاه کارفرمایان، پیمانکاران و نیروهای کار در پروژه‌های ساختمانی: مطالعه موردی. مدیریت استاندارد و کیفیت، ۹(۴)، ۲۳-۸. www.jstandardization.ir/article_107119.html

انصاری، ع. و عسگری دهنوی، ج. (۱۳۹۱). نقش و معیار حسن نیت بیمه‌گذار در انعقاد عقد بیمه. پژوهشنامه اندیشه‌های حقوقی، ۲۱(۲)، ۴۸-۲۱. https://rroldt.journals.ikiu.ac.ir/article_102.html

بابائی، ا. (۱۴۰۲). حقوق بیمه (ویرایش ۳). سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم انسانی و اسلامی (سمت). <https://samt.ac.ir/fa/book/819>

بادینی، ح.، خودکار، ر. و رحمتی، پ. (۱۳۹۵). قلمرو اقتصادی قاعده تقصیر و بررسی کارایی آن در حقوق ایران. فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، ۴۶(۱)، ۳۹-۲۱. https://jlq.ut.ac.ir/article_57522.html

باریکلو، ع. ر. (۱۳۸۵). مسئولیت مدنی. نشر میزان. <https://mizan-law.ir/Book/Details/199>

بهرامی احمدی، ح. (۱۳۹۳). ضمان قهری. دانشگاه امام صادق. <https://www.iranketab.ir/book/100864-automatic-guarantee>

بهرامی احمدی، ح. و آقا عباسی، ر. (۱۳۹۲). بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در مقابل خسارات کارگران در حقوق اسلامی ایران. اندیشمند/حقوق، ۳، ۳۳-۴۶. <https://www.noormags.ir/1209216>

جعفری، م. ح. و امین‌پور، ر. (۱۳۹۴). توقف و تأخیر دادرسی در نظام قضایی عادلانه. مجد. <https://www.iranketab.ir/book/127332-procedure-stalling>

حسنی بهابادی، م. (۱۳۹۵). کلیات حقوق بیمه. رایحه عترت. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/4542681>

حسینی نژاد، ح. (۱۳۸۹). مسئولیت مدنی. مجد. <https://www.majdpub.ir/Home/BDetails/6180>

حیدری، ا. و اعتماد، ا. (۱۳۹۵). حمایت از کار و سرمایه ایرانی و تأثیر آن بر اشتغال کارگران خارجی در نظام حقوقی ایران. مطالعات علوم سیاسی، ۱۲(۱)، ۵۶-۷۴. <https://www.noormags.ir/354334>

خانی گیاشی، ر. و فراهانی، ا. (۱۴۰۰). بایسته‌های قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه (ویرایش ۲). نشر قانون یار. <https://elmnet.ir/doc/31603680-21402>

خدابخشی، ع. و عظیمی، ی. (۱۳۹۶). تحلیل اقتصادی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان با تأکید بر آیین‌نامه شماره ۸۰ شورای عالی بیمه. دانشنامه حقوق اقتصادی، ۲۴(۱)، ۱۰۷-۱۳۱. <https://doi.org/10.22067/le.v24i11.62231>

ره‌پیک، ح. (۱۳۹۸). حقوق مدنی حقوق قراردادها. خرسندی. <https://www.hovalvakil.com/product/3525>

شهیدی، م. (۱۴۰۰). سقوط تعهدات. مجد. <https://www.majdpub.ir/Home/BDetails/423>

شیخوند، م. ص. و انصاری رامندی، ح. (۱۳۹۹). قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه در نظم حقوقی کنونی. جاودانه. <https://jangal.com/11473>

صادقی مقدم، م. ح. و شکوهی زاده، ر. (۱۳۹۲). حقوق بیمه (کلیات عقد بیمه).

در این بازنگری، تمرکز بر اصلاح ساختار نگارشی، شفاف‌سازی مفاهیم کلیدی و حذف زمینه‌های تفسیرپذیری چندگانه، می‌تواند نقش مهمی در ارتقای قابلیت اجرا و کاهش اختلافات ایفا کند. همچنین تدوین دستورالعمل‌های تفسیری و اجرایی مکمل، به‌منظور ایجاد وحدت رویه میان شرکت‌های بیمه، گامی مؤثر در جهت افزایش اعتماد و رضایت ذی‌نفعان خواهد بود. در مجموع، اصلاح دقیق و مبتنی بر تحلیل کارشناسی آیین‌نامه ۹۸، می‌تواند به ارتقای کیفیت و کارآمدی پوشش‌های بیمه مسئولیت کارفرما در نظام بیمه‌ای کشور منجر شود.

مشارکت نویسندگان

زهرا اسدی: نگارش مقاله، گردآوری منابع و بررسی و تحلیل مواد قانونی و نتیجه‌گیری، مدیریت پیرصاحب: تهیه و گردآوری اطلاعات، تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده.

تشکر و قدردانی

از پژوهشکده بیمه و همچنین متخصصان و مدیران خبره صنعت بیمه که با ارائه نظرات ارزشمند و راهنمایی‌های علمی، نقش مهمی در بهبود کیفیت این پژوهش ایفا کردند، سپاسگزاریم.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در خصوص انتشار این مقاله تضاد منافع وجود ندارد. علاوه‌براین، موضوعات اخلاقی، از جمله سرقت ادبی، رضایت آگاهانه، سوءرفتار، جعل داده‌ها، انتشار و ارسال مجدد و مکرر و همچنین، سیاست مجله در قبال استفاده از هوش مصنوعی از سوی نویسندگان رعایت شده است.

دسترسی آزاد

کپی‌رایت نویسنده(ها): © 2026 این مقاله تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 و CC BY اجازه استفاده، اشتراک‌گذاری، اقتباس، توزیع و تکثیر را در هر رسانه یا قالبی مشروط بر درج نحوه دقیق دسترسی به مجوز CC و منوط به ذکر تغییرات احتمالی در مقاله می‌داند. از این‌رو، به استناد مجوز یادشده، درج هرگونه تغییرات در تصاویر، منابع و ارجاعات یا دیگر مطالب از اشخاص ثالث در این مقاله باید در این مجوز گنجانده شود، مگر اینکه در راستای اعتبار مقاله به اشکال دیگری مشخص شده باشد. در صورت درج نکردن مطالب یادشده یا استفاده‌ای فراتر از مجوز فوق، نویسنده ملزم به دریافت مجوز حق نسخه‌برداری از شخص ثالث است.

به‌منظور مشاهده مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 به نشانی زیر مراجعه شود:

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

- ac.ir/article_102.html [In Persian].
- Babaei, I. (2023). *Insurance Law* (3rd ed.). The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Islamic Sciences and the Humanities (SAMT). <https://samt.ac.ir/fa/book/819> [In Persian].
- Badini, H., Khodkar, R., & Rahmati, P. (2016). Analysis of negligence rule efficiency in Iranian law. *Private Law Studies Quarterly*, 46(1), 21–39. https://jlq.ut.ac.ir/article_57522.html [In Persian].
- Bahrami Ahmadi, H. (2014). *Involuntary Obligation*. Imam Sadegh University. <https://www.iranketab.ir/book/100864-automatic-guarantee> [In Persian].
- Bahrami Ahmadi, H., & Aghaabbasi, R. (2013). Insurance of of employer against employees' damages in Iran Islamic law. *Andishmandan Hoghough Journal*, (3), 33–46. <https://www.noormags.ir/1209216> [In Persian].
- Barikloo, A. R. (2006). *Civil Responsibility*. Mizan Publishing. <https://mizan-law.ir/Book/Details/199> [In Persian].
- Eshaqi, M. (2022). *Civil Participation Law* (2nd ed.). Dadgostar. <https://www.hovalvakil.com/product/4818> [In Persian].
- Harrington, S. E., & Niehaus, G. (2004). *Risk Management and Insurance* (2nd ed.). McGraw-Hill/Irwin. https://www.google.com/books/edition/Risk_Management_and_Insurance/qibvQQAACAAJ?hl=en
- Hasani Bahabadi, M. (2016). *General Principles of Insurance Law*. Rayeh-e Etrat. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/4542681> [In Persian].
- Heydari, A., & Etemad, A. (2016). Support for Iranian labor and capital and its impact on the employment of foreign workers in the Iranian legal system. *Political Science Studies*, 2(1), 56–74. <https://www.noormags.ir/354334> [In Persian].
- Hosseini Nejad, H. (2010). *Civil Liability*. Majd. <https://www.majdpub.ir/Home/BDetails/6180> [In Persian].
- Jafari, M. H., & Aminpour, R. (2015). *Suspension and Delay of Proceedings in the Fair Judicial System*. Majd. <https://www.iranketab.ir/book/127332-procedure-stalling> [In Persian].
- Kalantari, A., Hessami, Z., & Shakeri, M. (2012). The effects of corruption or invalidity of a contract or unilateral legal act on the possessed property in Imamiyyah jurisprudence and Iranian law, with a comparison to Egyptian law. *Islamic Jurisprudence and Law Research*, 9(30), 87–112. https://journals.iau.ir/article_529955.html [In Persian].
- Karimi, A. (2009). *Generalities of Insurance*. Research Institute of Insurance, affiliated with the Central Insurance of the Islamic Republic of Iran. <https://www.adinehbook.com/9646506682> [In Persian].
- Katouzian, N., & Izanlou, M. (2023). *Non-contractual Obligations Civil Liability* (V. 3). Ganj-e Danesh. <https://amozeshportal.ir/book/1030074> [In Persian].
- Khani Giyashi, R., & Farahani, A. (2021). *Essentials of the Compulsory Insurance Law for Damages Caused to third Parties as a Result of Motor Vehicle Accidents* (2nd ed.). Ghanonyar. <https://elmnet.ir/doc/31603680-21402> [In Persian].
- <https://alaeekeetab.com/13925> دانشگاه تهران
- صالح احمدی، س. (۱۴۰۱). حقوق بیمه در نظم حقوقی کنونی بر مبنای آخرین تحولات علمی، قانونی، قضایی و کاربردی. کتاب آوا. <https://www.hov-alkakil.com/product/6946>
- عموزاد مهدیرجی، ر. (۱۴۰۰). ایرادات قضایی بر نحوه طرح دعاوی حقوقی مبتنی بر مقررات ماده ۲ قانون آیین دادرسی مدنی. دادگستر. <http://dadgostar-pub.ir/default.aspx?BooksView=1&index=169>
- کاتوزیان، ن.، و ایزانلو، م. (۱۴۰۲). الزام‌های خارج از قرارداد مسئولیت مدنی (ج. ۳). گنج دانش. <https://amozeshportal.ir/book/1030074>
- کریمی، آ. (۱۳۸۸). کلیات بیمه. پژوهشکده بیمه وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران. <https://www.adinehbook.com/9646506682>
- کلانتری، ع.، حسامی، ز.، و شاکری، م. (۱۳۹۱). آثار فساد یا بطلان عقد یا ایقاع بر مال مقبوض در فقه امامیه و حقوق ایران و تطبیق آن با حقوق مصر. پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، ۳۰(۹)، ۸۷–۱۱۲. journals.iau.ir/article_529955.html
- محمدی، م.، و جواهرکلام، م. ه. (۱۴۰۱). تعدیل ضمانت اجرای تعهد به ارائه اطلاعات در قراردادهای بیمه. مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلیس. مجله حقوقی دادگستری، ۸۶(۱۷)، ۲۷۷–۲۹۷. https://www.jlj.ir/article_245298.html
- محمود صالحی، ج. ع. (۱۴۰۰). حقوق بیمه. پژوهشکده بیمه وابسته به بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران. <https://B2n.ir/xm4873>
- معزی، ج. (۱۳۸۸). حقوق بیمه. دانش پرور. <https://elmnet.ir/doc/30382746-42301>
- ملائکه پور شوشتری، م. ح. (۱۳۹۴). بیمه مسئولیت مدنی در حقوق ایران و انگلیس. مجله. <https://www.iranketab.ir/book/124221-liability-in-insurance-in-law>
- نعیمی، ع.، جوان جعفری، م.، ر.، فدایی جویباری، ح.، قاسمی، م.، و مفرد، ا. ر. (۱۳۹۲). قانون تأمین اجتماعی در نظم حقوق کنونی. جنگل. <https://mo-hammadishiraz.com/39459>
- نعیمی، ع.، و پرتو، ح. ر. (۱۳۹۵). حقوق تأمین اجتماعی با تأکید بر حوزه بیمه‌ای. سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم انسانی و اسلامی (سمت). <https://samt.ac.ir/fa/book/479>
- نعیمی، ع.، و صداقت، م. م. (۱۳۹۱). حقوق بیمه. جنگل جاودانه. <https://www.mojdehbook.com/books/mbp-147454>
- یزدانیان، ع. (۱۳۸۶). حقوق مدنی قواعد عمومی مسئولیت مدنی. نشر میزان. <https://www.hovalvakil.com/Product/2030>
- Aghajani Ashkouri, Kh., & Elhoyi Nazari, M. (2021). *Nine to Nine in Liability Insurances*. Insurance Research Center. <https://www.irc.ac.ir/fa-IR/irc/1/news/view/14594/5099/Staging/>[In Persian].
- Ahmadi, S. (2023). *Insurance Law in the Current Legal Order*. Ketab Ava. <https://www.hovalvakil.com/product/6946> [In Persian].
- Amani, N., & Abbasyousefi, F. (2019). Evaluation of factors affecting the improvement of occupational safety management productivity from the perspective of employers, contractors, and workers in construction projects: A case study. *Standard and Quality Management Journal*, 9(4), 8–22. http://www.jstandardization.ir/article_107119.html [In Persian].
- Amouzad Mahdiraji, R. (2021). *Judicial Objections to the Manner of Filing Civil Claims Based on the Provisions of Article 2 of the Civil Procedure Law*. Dadgostar. <http://dadgostarpub.ir/default.aspx?BooksView=1&index=169> [In Persian].
- Ansari, A., & Asgari Dehnavi, J. (2012). The role and criteria of good faith of the policyholder in the conclusion of the insurance contract. *Journal of Legal Thoughts*, 1(2), 21– 48. <https://rroldt.journals.ikiu>

- M., & Mofrad, A. R. (2013). *The Social Security Act in the Current Legal Order*. Jangal. <https://mohammadishiraz.com/39459> [In Persian].
- Rahpik, H. (2019). *Civil Law: Contract Law* (2th ed.). Khorsandi. <https://www.hovalvakil.com/product/3525> [In Persian].
- Rejda, G. E., & McNamara, M. J. (2021). *Principles of Risk Management and Insurance* (14th ed.). Pearson Education Inc. <https://elibrary.pearson.de/book/99.150005/9781292349763>
- Sadeghi Moghadam, M. H., & Shokoohizadeh, R. (2013). *Insurance Law (General Principles of the Insurance Contracts)*. University of Tehran. <https://alaeeketab.com/13925> [In Persian].
- Shahidi, M. (2021). *Extinction of Obligations*. Majd. <https://www.majdpub.ir/Home/BDetails/423> [In Persian].
- Sheikhvand, M. S., & Ansari Ramandi, H. (2020). *Compulsory Insurance Law for Damages to Third Parties Resulting from Motor Vehicle Accidents in the Current Legal Order*. Javdaneh. <https://jangal.com/11473> [In Persian].
- Vaughan, E. J., & Vaughan, T. (2014). *Fundamentals of Risk and Insurance* (11th ed.). John Wiley & Sons. https://books.google.com/books?id=ioBbAgAAQBAJ&newbks=0&hl=en&source=newbks_fb
- Yazdani, A. (2007). *Civil law: General Rules of Civil Liability*. Mizan Publishing. <https://www.hovalvakil.com/Product/2030> [In Persian].
- Khodabakhshi, A., & Azimi, Y. (2017). Economic analysis of civil liability insurance of employer for employees emphasizing the regulation No. 80 of the Supreme Council of Insurance. *Encyclopedia of Economic Law Journal*, 24(11), 107–131. <https://doi.org/10.22067/le.v24i11.62231> [In Persian].
- Mahmoud Salehi, J. A. (2021). *Insurance Law*. Insurance Research Institute. <https://B2n.ir/xm4873> [In Persian].
- Malaekhepour Shoushtari, M. H. (2015). *Civil Liability Insurance in Iran and England*. Majd. <https://www.iranketab.ir/book/124221-liability-insurance-in-law> [In Persian].
- Moezzi, J. (2009). *Insurance Law*. Danesh Parvar. <https://elmnet.ir/doc/30382746-42301> [In Persian].
- Mohammadi, M., & Javaherkalam, M. H. (2022). Adjusting remedy of duty of representation in insurance contracts (Comparative study on Iran and England law). *Judiciary Law Journal*, 86(117), 277–297. https://www.jlj.ir/article_245298.html [In Persian].
- Naeimi, O., & Partow, H. R. (2016). *Social Security Law with Emphasis on Insurance*. The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Islamic Sciences and the Humanities (SAMT). <https://samt.ac.ir/fa/book/479> [In Persian].
- Naeimi, O., & Sedaghat, M. M. (2012). *Insurance Law*. Jangal-e Javidaneh. <https://www.mojdehbook.com/books/mbp-147454> [In Persian].
- Naeimi, O., Javan Jafari, M. R., Fadai Juybari, H., Ghasemi,

AUTHOR(S) BIOSKETCHES

معرفی نویسندگان

زهرا اسدی (Zahra Asadi)، استادیار، گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

- Email: Zahra.asadi55@saadi.shirazu.ac.ir
- ORCID: 0009-0001-4139-2325

مدریک پیرصاحب (Medrick Pirsahab)، دانش‌آموخته دکتری، گروه حقوق محیط‌زیست، دانشکده محیط‌زیست و انرژی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

- Email: Medrick_p@yahoo.com
- ORCID: 0009-0001-3801-7460

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Asadi, Z., & Pirsahab, M. (2026). Regulation 98 of the supreme insurance council and additional coverages of employer's liability insurance: ambiguities and solutions. *Iranian Journal of Insurance Research*, 15(2), 161-172.

DOI: 10.22056/ijir.2026.02.04

URL: https://ijir.irc.ac.ir/article_160362.html

